

ปฐมพยาบาลเบื้องต้นเมื่อถูกกัด

ผศ.นพ.ธีระ กลลดาเรืองไกร
ภาควิชาเวชศาสตร์ป้องกันและสังคม
Faculty of Medicine Siriraj Hospital
คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

วิกฤตน้ำท่วมในขณะนี้ นอกจากเรื่องน้ำแล้ว ยังมีสัตว์เลื้อยคลานที่ใครเห็นแล้วอดขนหัวลุกไม่ได้ นั่นคือ “งู”

หลายคนอดสงสัยไม่ได้ว่า เมื่อถูกงูกัด จะรู้ว่างูนั้นมีพิษหรือไม่ ให้สังเกตที่รอยเขี้ยว ถ้างูไม่มีพิษ รอยฟันบนผิวหนังจะเรียงเป็นแถว แต่ถ้าเป็นงูพิษ จะมีรอยเขี้ยว 2 จุดชัดเจน หรือมีเลือดซึมออกจากแผล และบริเวณรอบๆ รอยเขี้ยวมีสีคล้ำ หรืออาจพองเป็นถุงน้ำ ซึ่งพิษของงูจะส่งผลกระทบต่อร่างกาย แบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ ดังนี้

1. **พิษต่อระบบประสาท (Neurotoxin)** ได้แก่ งูเห่า งูจงอาง งูสามเหลี่ยม และงูทับสมิงคลา อาการ เริ่มจากแขนไม่มีแรง กระวนกระวาย ลึนเกร็ง พูดจาอ้อแอ้ ตามัว น้ำลายฟูมปาก เนื่องจากกล้ามเนื้อ การกลืนเป็นอัมพาต หยุดหายใจ และเสียชีวิตในที่สุด

2. **พิษต่อระบบการแข็งตัวของเลือด (Hematotoxin)** ได้แก่ งูเขียวหางไหม้ งูแมวเซา และงูกะปะ อาการ เริ่มจากปวดแผลมาก มีเลือดซึมออกจากแผล เลือดออกจากอวัยวะต่างๆ เช่น เลือดกำเดา เหงือก ไอ อาเจียน ปัสสาวะและอุจจาระเป็นเลือด เกิดจากภาวะระบบไหลเวียนล้มเหลว และตายในที่สุด

3. **พิษต่อกล้ามเนื้อ (Mytotoxin)** ซึ่งมักจะไม่มีพบในภาวะน้ำท่วม เนื่องจากเป็นงูทะเล แต่ไม่ว่า จะถูกงูมีพิษประเภทใดกัด สิ่งแรกคือ ตั้งสติให้ดี อย่าตกใจ พยายามเคลื่อนไหวร่างกายให้ น้อยที่สุด เพราะ จะส่งผลให้หัวใจเต้นเร็วกว่าปกติ พยายามให้พิษงูถูกดูดซับดูดแล่นเข้าสู่หัวใจได้เร็วขึ้น ซึ่งอาการของพิษงูจะเริ่ม แผ่ซ่านตั้งแต่ 15 - 30 นาที หรืออาจนานถึง 9 ชั่วโมง จึงต้องเฝ้าสังเกตอาการอย่างต่อเนื่อง จากนั้นจึงทำ การปฐมพยาบาลเบื้องต้น โดย

- ล้างแผลด้วยน้ำและสบู่ ไม่ควรใช้เหล้า ยาสีฟัน ขี้เถ้าทาแผล หรือสมุนไพรมาก
- บีบเลือดออกจากแผลให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ไม่ควรใช้ปากดูดหรือเปิดปากแผลด้วยของมีคม
- การรัด ควรรัดเหนือและใต้บาดแผลประมาณ 3 นิ้วมือ ไม่ควรรัดเหนือบาดแผลให้แน่นมาก เพราะจะทำให้อวัยวะส่วนปลายขาดเลือดและเน่าตาย ควรคลายความแน่นพอสอดนิ้วมือได้ 1 นิ้ว จุดประสงค์เพื่อให้อวัยวะนั้นอยู่นิ่ง ไม่ใช่เป็นการห้ามพิษเข้าสู่หัวใจตามที่คนส่วนใหญ่เข้าใจไม่ถูกต้อง
- ใช้ผ้าสะอาดห้ามเลือดด้วยการกดแผลโดยตรง ถ้าสามารถใช้แอลกอฮอล์หรือเบต้าดีนทาแผล ได้ก็จะเป็นผลดีต่อการทำลายเชื้อโรคต่างๆ

5. พยายามเคลื่อนไหวร่างกายให้น้อยที่สุด เพราะหากเคลื่อนไหวมาก จะทำให้พิษของงูเข้าสู่กระแสเลือดเร็วขึ้น

6. วางอวัยวะส่วนนั้นให้ต่ำกว่าหรือระดับเดียวกับหัวใจ

7. รับประทานยาแก้ปวดหากรู้สึกปวด แต่ห้ามใช้ยาที่มีฤทธิ์แอสไพริน แอลกอฮอล์ ยาระงับประสาท ยานอนหลับ ยาคลายกล้ามเนื้อ เป็นต้น

8. รีบนำผู้ป่วยส่งสถานพยาบาลใกล้บ้าน ไม่จำเป็นต้องนำซากงูมาให้แพทย์ตรวจดูว่าเป็นงูประเภทใด เนื่องจากอาจจับได้ในบริเวณใกล้เคียงซึ่งไม่ใช่เป็นตัวที่กัด ปัจจุบันใช้การดูรอยกัดและลักษณะแผลเพื่อกำหนดการใช้เซรุ่มต้านพิษงูชนิดที่เหมาะสม

9. ให้ระมัดระวังงูที่กัดทุกตัวเป็นงูมีพิษ